

Økologiens muligheder som natur- og miljøpolitisk instrument

Hanne Bach, Danmarks Miljøundersøgelser, Århus Universitet

Pia Frederiksen (Danmarks Miljøundersøgelser, Århus Universitet),

Vibeke Langer (Det Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet),

Niels Halberg (ICROFS)

Økologisk jordbrugs bidrag til natur- og miljømål

- Hvordan er samfundets forventninger hidtil udmøntet?
- Status for viden om økologisk jordbrugs potentiale
  - Natur og biodiversitet
  - Reduktion af næringssaltudledning
  - Reduktion i pesticidbelastning
  - Klima
    - Reduktion af drivhusgasudledning
    - Bioenergi
  - Landdistriktsudvikling
- Samfundsøkonomiske konsekvenser
- Videnbehov for at udnytte og kvalificere potentialet

Hvordan er samfundets forventninger hidtil udmøntet?

- MVJ ordningen, 10 punktsplan for rent drikkevand og Vandmiljøplan II inddrager midt i 1990'erne tilskud til økologisk jordbrug som virkemiddel (herunder øget tilskud i SFL områder)
- Bichel-udvalget (1997): Økologisk jordbrug som virkemiddel i sprøjtefri randzoner og miljøfølsomme områder
- Wilhelm udvalget (2001) nævner økologisk jordbrug; handlingsplan for biologisk mangfoldighed referer til MVJ ordningen
- Tilskud til økologisk produktion ændres i 2004 til miljøbetinget tilskud (nedsat kvælstofanvendelse og ingen pesticidanvendelse) idet økologiske landmænd dog har 1. prioritet

Agerlandets almindelige plante- og dyrearter har mange funktioner

Fugle

Naturlige fjender

Bestøvere

Skadedyr

Regnorme

Planter

Økologiens muligheder som natur- og miljøpolitisk instrument

Natur og biodiversitet

- Antal og mangfoldighed af agerlandets almindelige plante- og dyrearter er højere på økologiske marker og bedrifter
- Eksempler fra DK:
  - Flere ukrudtsarter i økologiske marker
  - Flere plantearter og mere blomstring i hegn på økologiske bedrifter (Strandberg, 2008)
  - Flere sommerfugle i hegn på økologiske bedrifter

Område	Driftsform	Antal blomstrende arter pr. hegn	Blomstringsindeks
Bjerringbro og Fussingø	Konventionel	21,5 ± 1,2	65,5 ± 5,1
	Økologisk	40,2 ± 3,6	74,3 ± 5,8
Kalø og Ryomgård	Konventionel	33,5 ± 3,8	69,2 ± 3,3
	Økologisk	51,7 ± 2,1	100,4 ± 3,3

(B. Strandberg et al. 2008)

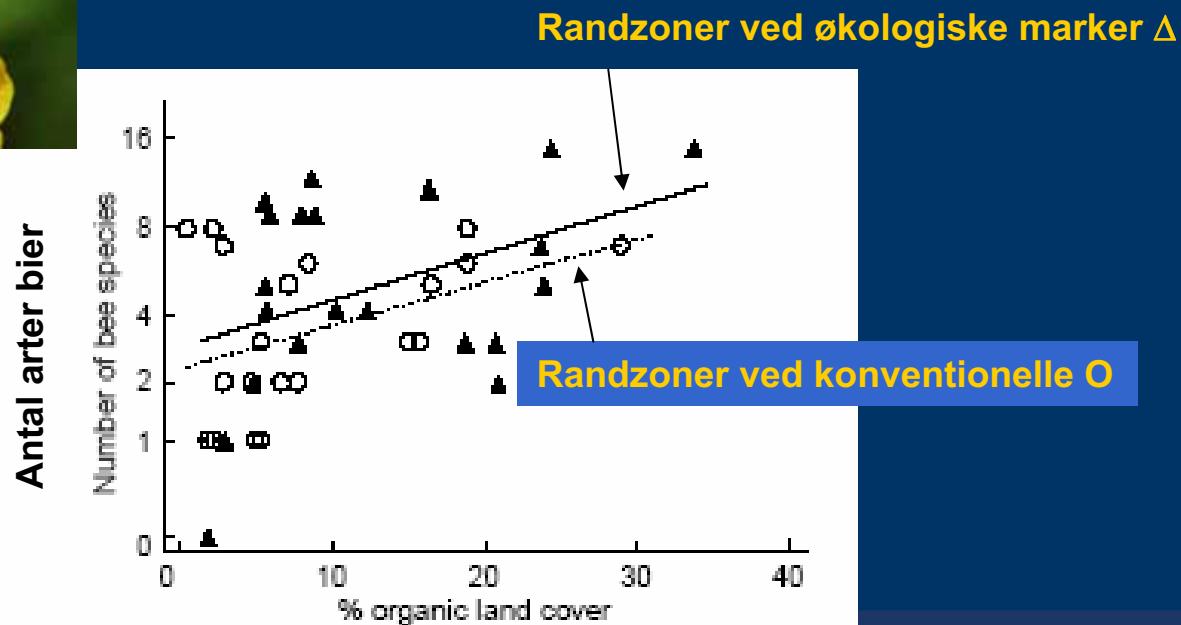
Natur og biodiversitet

- Gevinsten ved økologisk markdrift er størst i homogene landskaber, f.eks. i landskaber domineret af intensiv planteavl
- Når der justeres for afgrøder, udyrkede arealer etc., giver markdriften alene højere biodiversitet på de økologiske bedrifter
- Alle øvrige positive elementer (kløvergræs, hegn, småbiotoper kommer oveni)

Natur og biodiversitet

- Tilstedeværelsen af økologiske marker i et landskab kan forbedre biodiversiteten, også på konventionelle arealer i området

Baseret på disse resultater, forventes artsrigdommen af bier at vokse med 50% ved en stigning i det økologiske areal fra 5% til 20% (som er målet i Tyskland)

Samme resultat ses for sommerfugle i Sverige (Rundlöf et al., 2008)

Reduktion i næringssaltudledning

- Lavere kvælstofudvaskning og fosfor overskud fra økologiske kvægbrug
- Ingen signifikant effekt for planteavl og svinebrug

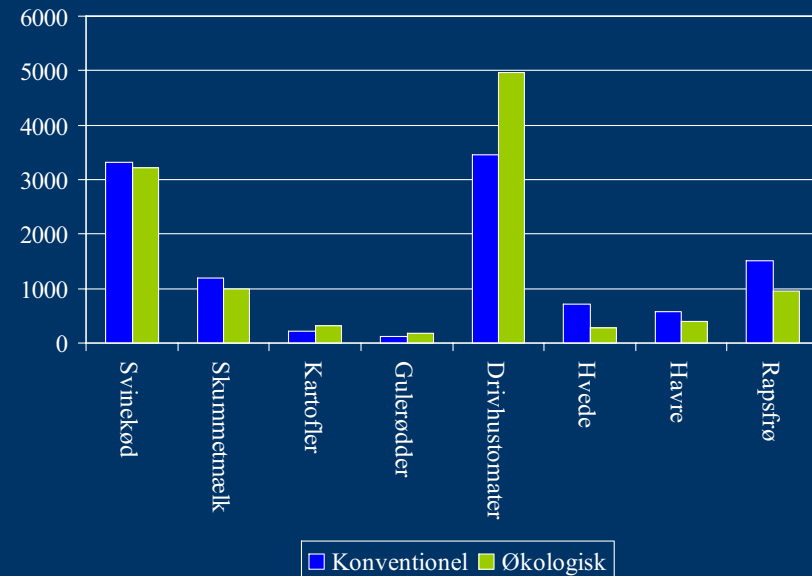
Økologi som virkemiddel kan kombinere lavere udledning af næringsstoffer med andre miljøfordele (fx pesticider, natur ...)

Reduktion af kvælstofudvaskning til indre farvande ved øget øko. mælkeproduktion

Fordobling økologisk mælkeproduktion	700.000 tons mælk, 15% af dansk mælk
Ekstra areal omlagt til mælkeproduktion	92.000 ha
Reduktion af kvælstofudvaskning per ha (20-40 kg N per ha i studier)	25 kg N
Reduktions potentiale i alt	2,3 mio. kg N
Reduktions potentiale ved gennemsnitlig vandrecipient	Ca. 800 tons N
Forventet krav om national reduktion af N tilførsel til indre farvande (scenarie 2)	Ca. 8316 tons N
Bidrag fra alm. økologisk kvægbrug, Forudsat at arealerne passer geografisk	Ca. 10%

Bidrag til klimaproblemstillingen - reduktion af drivhusgasudledning

- Lavere energiforbrug i økologisk produktion
- Potentiale for oplagring kulstof i jord som følge af flerårige afgrøder (kløvergræs)
- Potentiale for produktion af bioenergi
  - Som integreret del af sædskifte og arealanvendelse
  - Fra enge og halvkulturarealer som del af naturpleje

Næsten samme udledning af drivhusgasser per kg fødevarer

Biogas fra ekstensive arealer

Ekstensiv afgrøder og græs	100.000 ha
Udbytte	3,5 tons tørstof
Bortførsel med energiafgrøde pr. ha.	60-120 kg N 7-13 kg P
Energiindhold	30-65 GJ pr. ha
Ved 90 kg N og 10 kg P pr. ha	Ca. 9000 tons N og 1000 tons P bortføres
Pr. ha økologisk planteavl	Ca.100 kg N
Import af konventionel gødning til økologiske brug i dag	4.200 tons N

Bidrag til landdistriktsudvikling

Økologisk jordbrug har gode muligheder for at bidrage til målene i det danske landdistriktsprogram.

De økologiske bedrifter

- har i gennemsnit et bedre økonomisk afkast
- har bedre muligheder for at kombinere
  - miljø- og naturindsatser
  - diversificering af aktiviteterne på bedriften
  - med økonomisk merværdi

En dansk undersøgelse vist at ca. 50% af heltidsbedrifter og 60% af deltidsbedrifter har 'anden bedriftsrelateret aktivitet'

Der mangler viden om økologisk produktions betydning for landdistrikterne

Samfundsøkonomiske konsekvenser

- Økologisk produktion giver anledning til en meromkostning i forhold til konventionel produktion
- Økologisk produktion giver imidlertid anledning til en række gevinster for samfundet – natur, miljø, klima, landdistriktsudvikling
- Man har ikke viden til at foretage en afvejning ej heller inddrage dette i udviklingen af det økologiske jordbrug

Videnbehov

- **Naturbeskyttelse og biologisk mangfoldighed:**
  - udvikling af koncept for naturplaner tilpasset lokale/regionale naturmålsætninger
- **Bioenergi og bevarelse af §3 arealer:**
  - afprøvning af systemer til kobling af naturbeskyttelse og bioenergi samt recirkulering af næringsstoffer til økologiske marker
- **Vandmiljø:**
  - reduktion af udvaskning fra plante- og svinebrug;
  - udvikling af miljøtilpassede driftsformer som kan bidrage til opfyldelse af miljømål
- **Samfundsøkonomiske konsekvenser:**
  - Metoder til at vurdere de positive eksternaliteter ved at bruge økologi som et integreret virkemiddel
- **Landdistriktsudvikling:**
  - kvantitativ viden om potentiale for bidrag til økonomi og velfærd i landdistrikter